

KALENDAR

Velicina Leonardova djela

1452.: Talijanski slikar, kipar, arhitekt, pronalazač, učenjak i mislilac Leonardo da Vinci rođen je 15. travnja 1452. (Vinci, nedaleko od Firence). Bio je jedan od najistaknutijih umova renesanse, spojivši srednjovjekovno enciklopedijsko znanje s egzaktom modernom metodom opažanja. Izradio je relativno malo slika, od kojih su

najpoznatije »Bogorodica u špilji«, »Sveta Ana«, »Posljednja večera« i »Mona Lisa« – slika koja je Leonarda učinila i medijskim junakom modernoga doba.

Zanimao se i za prirodne znanosti – fiziku, astronomiju, kemiju. Potkraj života prešao je u Francusku, gdje je i umro 2. svibnja 1519. godine (dvorac Cloux).

Markiza s književnicima i filozofima

1764.: U Versaillesu je 15. travnja 1764. umrla markiza Jeanne Antoinette Poisson Pompadour. Porijeklom pučanka, od 1745. bila je *maitresse en titre* Luja XV., koji joj u leno daje feud – imanje Pompadour.

ih. Znatno utječe na kralja i na francusku politiku. Zahvaljujući tome promijenjena je tradicionalna francuska protuhabsburška politika, te je sklopljen savez s Austrijom, što Francusku uvlači u Sedmogodišnji rat.

Postaje 1752. vojvotkinja. Okuplja književnike i filozofe (Voltaire, Rousseau, Montesquieu, Diderot), pomaže im i štiti

Rasipništvom i postavljanjem svojih, mahom nesposobnih ljudi na odgovorne položaje, dovodi monarhiju u tešku krizu.

Prvi nastup impresionista

1874.: Mladi, još nepriznati slikari pripremili su izložbu u ateljeu poznatog fotografa Nadara, na uglu otmjenog Boulevarda des Capucines i Rue Danon u Parizu.

pisma što ga je majci slikarice Berthe Morisot sročio njen bivši profesor: »Kad sam, draga gospodo, spazio slike vaše kćeri na tom strašnom i opasnom mjestu, srce mi se steglo te sam rekao sam sebi: drugenje je s ludakom opasno i mora uroditi takvim teškim posljedicama! Taj je »ludak« bio Paul Cezanne, jedan iz skupine buntovnih mladića koji su smatrali da je umjetnost ogledalo u komu se treba odražavati svakidašnji život. Na platno treba prenijeti ono što jest, što postoji, ili točnije ono što doživljavamo kada gledamo, dakle, vlastite impresije stvarnosti.

Bez pokrovitelja, blagoslova države i priznatih autoriteta, bez medalja i nagrada, izložba je djelovala skromno i amaterski nasuprot salonima već afirmiranih umjetnika, tradicionalista. No slike Degasa, Moneta (na slici), Berthe Morisot, Sisleya i Cezannea buktale su ljepotom, temperantom i bojama, kao neubičajeni odraz prirode i svakidašnjega života.

Do skupne izložbe u Nadarovo ateljeu takvim pogledima na likovnu umjetnost još nitko nije dao ime. Tek u jeku najvećega skandala, u općem nabacivanju pogrd, jedna od njih – impresionisti – prema Monetovoj slici »Impresija«, donijela je ime čitavoj skupini, odnosno njenim pogledima na život i umjetnost.

Upravo to izazvalo je već prvoga dana zajedničkoga istupa mladih buntovnika, 15. travnja 1874., nesvakidašnji skandal, proteste i žučljive polemike.

Posjetitelji su dolazili u gomilama već unaprijed uvjereni da će vidjeti slike pukih šarlatana. Kritika je mislila to isto i nije štedjela riječi da to izrazi.

Raspoloženje javnosti najbolje pokazuje dio

»Titanicovo« putovanje u smrt

1912.: Na svom prvom putovanju, iz Southampton (Engleska) u New York,

mu je rasjekao lijevi bok u dužini od devetdeset metara probivši pet nepropusnih komora. Brod je stao tonuti, nestavši u dubini u 2.20 sati 15. travnja.

Dvadesetak minuta nakon potonuća stigao je na mjesto nesreće putnički brod »Carpathia«, koji je spasio znatan broj preživjelih.

Smatra se da je glavni uzrok nesreće u tome što je »Titanic« u težniji za rekordom, plovio kracim putem odviše sjeverno, a da nije bio obaviješten o kretanju ledenih bregova na sjevernom Atlantiku.

To je jedna od najvećih nesreća u povijesti pomorstva.

Smatra se da je glavni uzrok nesreće u tome što je »Titanic« u težniji za rekordom, plovio kracim putem odviše sjeverno, a da nije bio obaviješten o kretanju ledenih bregova na sjevernom Atlantiku.

To je jedna od najvećih nesreća u povijesti pomorstva.

Smatra se da je glavni uzrok nesreće u tome što je »Titanic« u težniji za rekordom, plovio kracim putem odviše sjeverno, a da nije bio obaviješten o kretanju ledenih bregova na sjevernom Atlantiku.

Samo je pametan čovjek slobodan, a svaka je budala rob. (Ciceron)

Jedna od najjadnijih zamisli

CIA je ponekad i Kongresu davala varljive informacije, umanjujući honduraška zlostavljanja da se ne bi ugrozila ključna potpora pobunjenicima koji su se borili protiv sandinističke vlade u Nikaragvi. U izvješću se očito vidjelo da su, iako je *Battalion 316* formalno raspušten 1987. godine, mnogi njegovi članovi zatim premješteni u obavještajne i protuobavještajne jedinice honduraške vojske

Elliot Abrams, koji je priznao da je Kongresu lagao o američkoj ulozi u Nikaragvi, »opet se pojavio kao pročelnik ureda za demokraciju i ljudska prava (u Nacionalnom vijeću za sigurnost).«

Propali državni udar

Ali najkontroverzniji je lik čovjek najodgovorniji za politiku u toj regiji. G. (Otto) Reich, Amerikanc s Kube, koji je osamdesetih godina vodio ured za javnu diplomaciju State Departmenta i, prema nalazima Kongresa, pomogao Oliveru Northu pri nabavljanju novca za kontraše.

Te su veze otkrivene nakon propaloga državnog udara u Venezueli u travnju 2002. godine, u kojem je populistički predsjednik Hugo Chavez bio nakratko zbačen, a zatim se vratio na vlast poslije demonstracija stotina tisuća Venezuelaca koji su ga podržali.

Povod za državni udar bio je Chavezov pokušaj da preuzme državnu naftnu kompaniju i povećava proizvodnju protiv volje OPEC-a, kartela koji uz potporu SAD-a nadzire cijenu nafte uspostavljanjem proizvodnih kvota.

Alvarez pronašao Boga

A general Alvarez iznenada se 1984. godine našao u nemilosti honduraške vojske i bio, prema kratkom postupku, deportiran u Kostariku. Iste se godine zajedno s obitelji preselio u Miami, gdje se priključio evangeličkoj crkvi i pronašao Boga. Nerazborito se 1988. godine vratio u Honduras i počeo propovijedati Evandjelje na ulicama. Ubila su ga 25. siječnja 1989. godine petorica muškaraca pod kacigama, naoružana automatskim pištoljima. Njegovu posljednju riječ bilo: »Zašto mi to čine?«

Epilog: John Negroponte, koji je u rujnu 2001. postao američkim veleposlanikom pri Ujedinjenim narodima, nije jedina osoba izravno upletena u prijavu srednjoameričke trikovne Ronaldaa Reagana, a koja se uzdigla pod administracijom Georgea W. Busha.

Kao što piše u *Economistu* od 27. travnja 2002.

CIA je 1953. godine, pod predsjednikom Eisenhowerom, napravila »popis otpada«, s ciljevima i obučanim atentatorima koji će ih ubiti

godina poslije udara, kad odgovarajući CIA-inci i drugi dokumenti prestanu biti tajni. A ipak, američka je crna prošlost u Srednjoj i Južnoj Americi takva da kad dođe do nekog udara, čak i 2002. godine, mnogi u tom području sasvim razumljivo ubrajaju i Ameriku među sumnjivce.

Izvježbani za nasilje

Od Gvatemale do Nikaragve, preleće Čilea: »Mi smo u pravu, a oni nisu. To je tako jednostavno.« Rudolph Giuliani, 1. listopada 2001. Kad su se CIA i vlada

poracije što su ondje poslovala. Upravo je prvi američki proizvod, *made in USA* nikaragvanski diktator Anastasio Somoza Debayle, predložio predsjedniku SAD-a Harryju S. Trumanu da zajedno porade na zbacivanju Arbenza i uspostavljanju onog tipa desničarske diktature koja se pokazala tako korisnom za američko interesu u njegovoj zemlji. Truman je CIA-i rekao da krene u to.

Operacija Uspjeh

Prvi pokušaj, petotjedno nastojanje da se novac i oružje dostavi gvatemalskim emigrantima, otkrila je Arbenzova vlada, pa je napušten. Tada je CIA došla na jednu od svojih najjadnijih zamisli svih vremena: plana atentata na pedeset osam gvatemalskih suradnika Arbenzove vlade za koje se mislilo da su komunisti.

Sudeći prema jako cenzuriranim dokumentima CIA-e puštenima u javnost, agencija je 1953. godine, pod predsjednikom Eisenhowerom napravila »popis otpada«, s ciljevima i obučanim atentatorima koji će ih ubiti.

O tim se planovima raspravljalo na najvišim razinama u State Departmentu i oni su postali ključnim dijelom »Operacije Uspjeh«, kako je nazvana operacija zbacivanja gvatemalske vlade. Eisenhowerovo je Nacionalno vijeće za sigurnost dalo CIA-i odobrenje za ostvarenje »Operacije Uspjeh«.

Priručnik za ubojstva

Nije objavljen nikakav službeni dokument da bi predsjednik Eisenhower na bilo koji način odobrio ili odbio te planove. Čini se da takav dokument i ne postoji.

Novoobjavljeni dokumenti sadrže i priručnik za ubojstva na 22 stranice gdje piše: »Nikakvi naputci za atentat ne smiju se ni u kom slučaju zapisivati ili snimati.« Ti atentati ipak nisu

obavljeni, jer su bili nepotrebni. Umjesto njih, CIA je platila časnicima gvatemalske vojske da se ne odupiru državnom udaru i udarila po nepokornim časnicima, kao i nekima od onih koji su bili na »popisu za odstr«.

Bio je to »rat živaca« 1953. i 1954. godine. Taj rat živaca obuhvatio je »slanje prijetnji, telefoniranje najbolje između dva i pet ujutro« upozorenjima od kojih se leđi krv u žilama i tako da ih se pred onima što su ih podržavali prokazivalo optužbama za sve, »od izdaje do utaje poreza«.

Danas u bilješcima o Gvatemali u State Departmentu piše: »Vojska je odbila braniti Arbenza kada je skupina koju je s američkom podrškom vodio pukovnik Carlos Castillo Amas 1954. godine upala u zemlju iz Hondurasa i brzo preuzela vlast«. State Department ne spominje činjenicu da je vojska bila na CIA-inu platnom popisu i na njemu ostala još desetljećima, čineći zvjerstva nad vlastitim narodom.

Niz državnih udara

Očita posljedica – barem je danas očita – autokratskih nepravda desničarske gvatemalske vlade bio je niz državnih udara koji je na kraju doveo pobunjenike u ruke jedine supersile do koje su mogli doći – SSSR-a preko Kube.

Šezdesetih godina, nekoliko ljevičarskih gerilskih skupina »izvodilo je gospodarske sabotaže i oružano napadalo državne ustanove i članove državnih sigurnosnih snaga«. One su 1968. godine ubile američkog veleposlanika u Gvatemali Johna Gordona Meina. Razne su se struje 1982. godine spojile u Gvatemalsko nacionalno revolucionarno jedinstvo. U to je doba zemlja bila u rukama Riosa Montta, fanatično nasilnog diktatora koji je obećao da će istrijebiti domorođačka plemena ako budu pomagala pobunjenicima. Tako je i učinio.

(Nastavlja se)
»Crna knjiga Amerike« Petera Scowena upravo je objavljena u nakladi »Izvor« iz Zagreba (tel. 611 7714; izvori@izvori.com)

Tužne vijesti putuju brže od dobrih

I bio je tu, nepomičan, pognute glave, mokre kose, pogleda fiksirana u pet centimetara na vrh svojih cipela, podnoseći sve ružne riječi jedne kvariteljice veselja koja ih obožava govoriti...

u njegovu sektoru, ali tužne vijesti u kuhinjama putuju brže nego dobre, nisam bio iznenađen kad su ga odveli, s rukom u marami, znao sam da je izveo da ga upuca stražar s druge strane.

Zatvorili su ga u jedan štagalj koji je ostao čitav. Čekajući da žandari dođu po njega, čuvala su ga tri vojnika. Oko dva sata poslije podne rekao sam svojem zapovjedniku: »To je moj zemljak, poznavao sam ga sa školskom torbom na ledima kad sam već radio. Pustite me da idem tamo.« Dakle, zapovjednik se složio i zamijenio sam jednog od triju čuvara.

Bio je to štagalj kakvi se vidaju na sjeveru, sav u punim ciglama, s velikim gredama u svim smjerovima. Bio je velik. Manech je unutra izgledao sasvim

malen. Sjedio je naslonjen na zid, u mrli svjetlosti koja je padala kroz puknuti krov, držao je ranjenu ruku na trbuhu. Prekrivao ju je improvizirani zavoj, pun krvi, već prljav. Pitaao sam drugu dvojicu: »Ali zašto ga drže ovdje, u takvom stanju?«

rao strašno, imat će odvjjetnika, uzet će u obzir njegove godine. Na kraju, smiješio se, rekao mi je: »Uistinu, Pommier, nisam mislio da tako dobro govoriš, ti bi mi bio dobar odvjjetnik!«

Ime odvjjetnika kojeg je dobio na kraju? Ne znam. Netko, danima poslije, tko se vraćao iz Suzanne, rekao mi je da je za mladce koji su dolazili na sudenje u istoj gomili, to bio jedan artiljerijski satnik, jak u pravu, ali nije mi kazao njegovo ime.

Pričao sam o mnogim stvarima s Manechom, o zavičaju, o vama, o rovu, o onom što je napravio zbog jednoga pokvarenog narednika koji je uvijek bio protiv njega, znam li? O svemu što nam se događalo.

Pokvareni narednik? Njega sam poznavao.

SAVJETI O ZDRAVLJU

Piše: mr. sci dr. Davor Moravek

Nedovoljno upoznati s opasnošću od droga

Kada je utjecaj obitelji u odrastanju relativiziran, a pritisak na to da se »bude popularan« u grupi vršnjaka presudan, eksperimentiranje s drogama može predstavljati prihvatljivo ponašanje za adolescenta

na može predstavljati prihvatljivo ponašanje za adolescenta. Tako može dokazivati svoju hrabrost, uspješnost ili snalažljivost.

Kada društvo vršnjaka igra središnju ulogu u

razvoju adolescenta, ti utjecaji mogu biti presudni pri prihvaćanju zloporabe droga, posebice u fazi rana eksperimentiranja. Češće sudjelovanje u događanjima koja su usmjerena na druženje s

vršnjacima kao što su izlasci na mjesta gdje se daje prednost uzimanju droga može poticati i povećavati rizik za zloporabu opojnih supstanci. Utjecaj vršnjaka je, prema nekim istraživanjima, ve-

ći na djevojke, posebice za zloporabu marihuane i alkohola. Motivi za početno uzimanje droga su u pravilu različiti od onih za kontinuirano uzimanje. Bitni faktori su vrsta droge, na-

čin primjene, okolina, kulturna tradicija, vrijednosni sustavi, karakter, razvijenost i organizacija društva.

Proces prenošenja droga iz jednog kraja svijeta na drugi, iz jedne kulture u drugu, davao je uvijek socijalno negativne, često porazne rezultate u novoj kulturi, jer je tu izostala kulturna tradicija kao regulativ potrošnje. Kao i pri drugim oblicima ponašanja, pri kojima ubrzo nakon određena ponašanja slijedi nagrada, proces učenja upotrebe

droga je brz. Naučeno ponašanje uvijek je produkt okoline, a katkad je izrazito vezano uz specifičnu vrstu okoline.

Razodnalski eksperimentatori su gotovo uvijek nedovoljno upoznati s opasnošću koja prijeti od nastavljanja uzimanja droga. Često su bili dezinformirani »usmenom predajom« ili medijskim prikazima koji veličaju upotrebu droga i umanjuju opasnosti koje od njih prijete. (Svršetak savjeta u sutrašnjem broju)

Pravila koja vrijede u jednoj sredini ne mogu se automatski preslikati na drugu sredinu, kulturološke razlike u mnogome određuju ono što je prihvatljivo od onoga što nije. Za primjer bih uzeo različitosti u odgoju.

Pojedinci stvaraju društva igrom slučaja, iz potrebe za ustrojem. Društva potom postaju pravovaljane »dogovorne stvarnosti« koje zauzvrat stvaraju pojedince. U »srednjoj klasi« prisutna je etika individualne od-

govornosti, a u »radničkoj klasi« etika reciprociteta.

S obzirom na razliku odrastanja u nižoj i srednjoj klasi, radničko će dijete biti više upućeno na grupe vršnjaka, na »škvaldru s ugla ulice« i borbu koja se tamo vodi, doživljavajući jedan tip scene i atmosfere u roditeljskom domu, a drugi tip u školi.

Kada je utjecaj obitelji u odrastanju relativiziran, a pritisak na to da se »bude popularan« u grupi vršnjaka presudan, eksperimentiranje s droga-